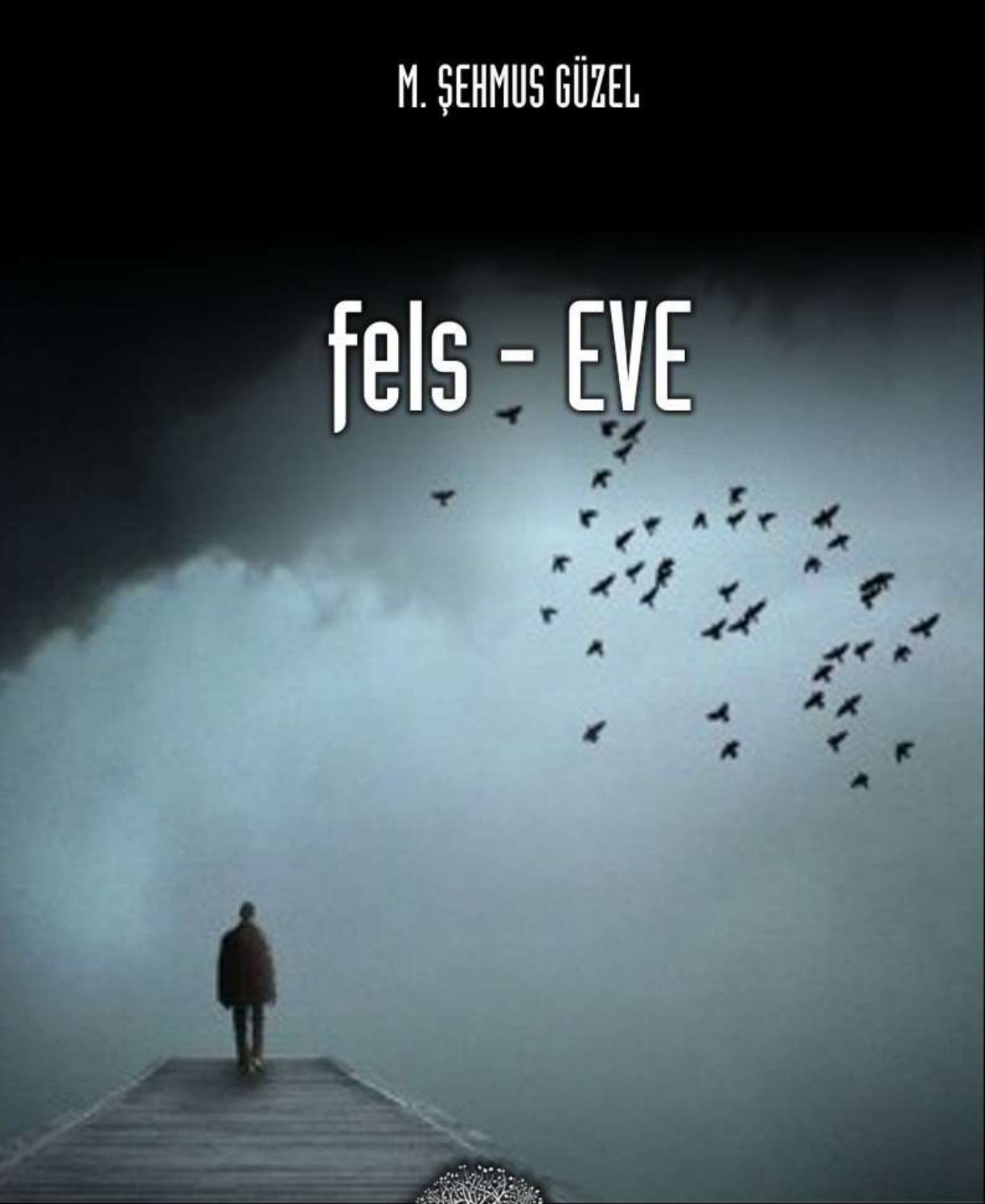

M. ŞEHMUS GÜZEL

fels - EVE

ekitap.ayorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL

fels-EVE

ekitap biçiminde ilk sunumu: Aralık 2021

Yapıt: M. Şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNÇKAL.

Dizgi : MŞG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim : Gerekirse. Şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

SUNU.....	5
ÇOCUK.....	7
SİNEMADA FELSEFE.....	13
FİLOZOFUN GÜCÜ	16
FİLOZOFUN FELSEFESİ	20
AĞIROLBATMANGELESİN/YAVAŞLIĞA GÜZELLEME.....	27
“DELİ-LİK”	30
EYLÜLDE ANMAK	34
DUVAR/DÖRT/DUVAR	38
HAZAR’IN ONURU	40
ÖZETLE HİKAYEMİZDİR.....	43
KİRVEM “YALÇIN USTA”	47
ÇOCUK BÜYÜYÜNCE.....	51
SAAT YEDİOTUZ YAZISI.....	54
KAYNAKÇA.....	57

SUNU

Üç Aralık 2021, Paris'te yağmur var. Gökyüzü kapalı. Kapkapalı. Kuşlar suskun. Kargalar artık "Paris'i senden iyi tanırım" diyerek ukalalık etmiyorlar. Güvercinler pislikleri yutuyorlar, dönercilerin önünde nöbet tutuyorlar: Yetkililere başvurup bu eylemin "et nöbeti" adı ve sanıyla resmen tescil edilmesini rica edeceğim. Bu kadarçık bile olsa bir katkımız olsun: Güvercinlerin metamorfozunun tarihini not etmek az şey değil hani. Felsefeden uzaklaşmadan elbette.

Ağaçlar yapraklarını yitireli, tümüyle yitireli, birkaç gün oluyor. Belediye başkanlığı seçiminde asla sola veya yeşillere oy vermeyen ve pariziyenliği bir tür ayrıcalık, bir farklılık, bir asılzadelik ünvanı gibi taşıyan ve emekliliğini aldığından beri ağzını her açtığına homurdanan kendini beğenmiş baylar ve bayanlar ölü yaprakların kaldırımlarda biraz dinlenmesini dert edinmekle zaman geçiriyorlar. Arada bir "yine Bayan Hidalgo'un eseri" diyerek kınıyorlar. Ölü yapraklar her sabah temizleniyor, kimi kez iş başı aşınca işçiler her yere yetişemiyorlar... yapraklar kaldırımlarda sarımsı bir kalabalık oluşturuyorlar. Çocuklar, bilhasa bızdıklar, sevinç çığlıkları içinde birikmiş ölü yapraklar üstünde kayıyorlar... Gülüşleri, neşeleri caddeler boyunca yankılanıyor... Hazıranda yeniden Anakent Belediye Başkanı seçilen, Eylül sonunda Nisan 2022'de yapılacak cumhurbaşkanlığı seçiminde Sosyalist Parti adayı olarak yarışa katılan Anne Hidalgo burnundan kıl aldırmayan bay ve bayanlardan oy alamayacak. Bu kesin. Ölü yaprakların bu işte bir kusuru yoktur. Bızdıkların da. Anne Hidalgo asla bu baylara ve bu bayanlara güvenerek seçim kampanyasına başlamadı.

Bitmiş ve bitmemiş kaldırımların mühendisleri homur homur homuradursunlar, yağmur birden doluya çevirdi, sanki tufan. Rutübet başa bela. En iyisi eve dönmeli, ev sıcaklığında “felsefe yapmalı”. Diyorum. Dedim. Yaptım. Eve döndüm. Felsefe fels-EVE oldu mu? Bilemiyorum.

Bu ekitabın planı ve nasılı haftalardır aklımdaydı. Notlar alıyor, sonuncu ayını yaşadığımız 2021 içinde daha önce yayınlanmış makalelerimden hangilerini bu çalışmada derleyeceğimi kuruyordum. Öğleden sonra bilgisayarın karşısına geçtim. Yazmaya “Sunu”dan başladım.

Yazılı olanların akrabalığına dayanarak seçtiğim çalışmalarımın kimi daha önce yayınlandı. Kimi ilk kez yayınlanıyor. Yayınlanan makaleler ayorum.com sitesinde ve belki başka sitelerde gözünüze çarpmış olabilir. Okumuş ta olabilirsiniz.

Seçtiklerimin hepsini yeniden gözden geçirdim, birkaç dizgi hatasını düzelttim. Yeniden yazdığım cümleler ve eklediğim küçük paragraflar da oldu.

Daha önce sunduğum (Ç)akıl-Taşı, Felsefe Üzerine, Saat Üç Yazıları, Felsefe Kırıntıları ile Yol Defteri dizisi içindeki birbiriyle yakın akraba ekitaplarımda ve Bu İşyerinde İnşaat Var ile Rihtimde Ölü Var başlıklı basılı kitaplarımda yer alan benzer türdeki öykü, anı, deneme ve makaleleri/bölümleri yinelemem için özel gayret gösterdim. Yine de yazıların, kitapların ve ekitapların yakın akrabalığı sonucu kaçınılmaz yinelemeler oldu. İtiraf ediyorum: Fels-EVE’de yinelemelerin yararlı olabileceği kanısındayım. Yinelemelerin sorumlusu benim. Umarım eksiklerine rağmen işinize yarayacak bir belki iki şey bulabileceksiniz.

M. ŞEHMUS GÜZEL

ÇOCUK

“Çocuk, çocuk olduğunu bilmiyordu.” Yeni doğmuştu. Doğumunun ilk öğleden sonrasıydı. Gözlerini açtı. Anasına baktı. İlk tebessümünü anasına lütfetti. Anası o anı yakınlarına gönderdiği elektronik mektupta aynen şöyle yansıttı: “Tebessümünü görünce az daha kalbim duruyordu.”

Çocuk çocuktı. Hemen yürümek istiyordu. İki el ve iki ayak yerde, sürünmek hoşuna gitmiyordu. Hiç hoşuna gitmiyordu. Besbelli. Fırsatını bulur bulmaz ayağa kalkmak, herkes gibi iki ayağı üstünde dikilmek ve bilhassa yürümek ve koşmak istiyordu.

Çocuk çocuktı ve herşeyi anlamıştı: Mesele çünkü ayağa kalkmak, dik durmak ve yürümekti. Sürünmek değil.

Çocuk ilk sözcüğünü telaffuz ettiğinde ağzından “Ana” çıktı. Telaffuzu zor sözcükleri es geçiyordu.

İkinci kelimesi “Baba” oldu. Sonra “nene” ve “dede”.

Ana ve baba, nene ve dede olmak kolay meslek değil mutlaka. Olsun, çocuk size iki tebessüm çeker, eveleyip geveleyerek bile olsa, anlaşılması her zaman ve her yerde mümkün olmayan iki kelime çıkarırsa ayağınız yerden kesilebilir. Aman tavana dikkat!

Anası çektiği acıları, doğum sırasındaki sancıları çoktan unutmuştu: Şimdi çocuğunu ana sütüyle beslemek, memelerinin şişmesinin verdiği acıları azaltmak, anı ve saati gelince çocuğunun altını ve üstünü değiştirmek, çocuğunu tertemiz etmek ve daha bir dizi ek işi sırasıyla icra etmek işini üstleniyordu.

Baba da başka binbir işi.

Nene ve dede torunlarıyla yeni tür ilişkiler demeti içinde gençliklerini yeniden buluyordu. Geçmemiş gençlikleriyle yeniden karşılaşmaktan biraz şaşkın.

Zaman geçiyordu.

Çocuk yatağından, beşikten, yatak odasından, evden çıkmak, dolaşmak belki koşmak istiyordu. Otomobilleri, sokakları, kaldırımlardaki, küçük ve büyük meydanlardaki insan kalabalıklarını görünce heyecanlanıyordu. Anlamaya çalışıyordu. Bu kadar insan nasıl birarada olabiliyor? Nereden çıkıyordu bunca insan? Hayret!

İlkbahardı.

Dedesiyle balkona çıkmıştı: Balkonda sarı ve kırmızı renklerine bürünmüş çiçekleri, minik ağaçları ve gökyüzünü, evin önündeki minik parktaki çocukların bağıra çağıra oyunlar oynamalarını, kırlangıçların hep birlikte, dayanışma içinde toplu danslarını seyretmek alışkanlığını dedesinden kaptı.

Gökyüzündeki bulutlara bakarken, küçük ve büyük bulutların birbirini izleyen hareketlerine dalmışken, gökyüzünü bir boydan öbürüne delip geçen uçağı görünce ağzından “Gııı” çıktı. Çocuk çocuktı ve daha ana karnındayken birkaç kez uçak yolculuğı yapmış, doğumunun neredeyse hemen ertesinde ilk uçak yolculuğunu da bizzat gerçekleştirmişti. Hosteslerin tümünü kağıt torbalarda sarıp sarmalayıp, “kafaya almıştı”: İki tebessüm ve yere serilen hostesler de hani görülecek güzellikte melekler. İlk öğrendiğı kelimelerden birinin “uçak” olması artık bir tesadüf biçiminde yorumlanamaz. Üstünde fazla durmadı. Kelimeler, harfler, heceler, meceler birbiriyle yarışlıyordu...

“Gııı”dan sonra “Patat” lafına takıldı bir süre. Ne görse, bir şeye canı sıkılsa “Patat” diyordu. Çocuk ağlamıyordu, sadece “patat” diyor onunla yetiniyordu. “Patat” lafı o günlerde bir tür parola biçimine dönüştü. Parolamız “patat”, işareti çocuk.

Evet çocuk çocuktu. Konuşma çalışmaları aralıksız sürüyordu. Derinden. Konuşmayı çözecekti. Fiilleri şimdilik pek kullanmıyordu ama kendi kendine bir dil yaratıyordu: “Çocuk düştü” demiyordu “Çocuk düş” diyordu. Olmuş elma sanki.

Parkları, ağaçları, çiçekleri, başka çocukları, başka ana ve babaları, yeni ve şaşkın dede ve nineleri keşfetmesiyle gözlerindeki ışığın alanı genişledi. Daha büyük gözlerle, daha geniş bakışlarla seyrelemeye başladı. Bu meseleyi de çözmek için anasına, babasına, nenesine ve dedesine sorular sordu. Soruları her zaman anlaşılamadı ama çocuğun zeki olduğuna topluca karar verildi:

Açık oylama ve serbest sayımla.

Yeni renklerle, yeni yüzlerle karşılaştı, şaşkın şaşkın baktı ve asla bakmakla yetinmedi:

İlk karşılaştığı kız ve erkek çocuklarının tam karşına geçiyor, gözlerini gözlerine diyor, onları tepeden tırnağa süzüyor, inceliyor, irdeliyor, toplayıp çıkarıyor, çarpıyor, bölüyor ve onların bir parça şaşkın bakışlarını umursadan dönüp nenesinin yanındaki yerine oturuyordu. Düşünceli.

Sarışın kız çocuklarını ise peşinden sürüklüyordu. Çekim gücü yüksekti. Çocuk ne de olsa çocuktu.

Evet çocuk çocuktu ve çocuk olduğunu bilmiyordu. Her türlü kuşun, kırlanğıkların, hatta kargaların peşinden koşmak, onları elleriyle yakalamak istiyordu. Elleri hep boş kalıyordu, ama yılmıyordu. Yerinde duramıyordu. Hele uçmayı unutmuş, ot

yanında et kırıntılarını da yiyen et obur olma yönünde değişime ugramakta “yürüyen fare” (Woody Allen) rollerinde seyircilerini üzen güvercinleri yakalamak çocuğa çocuk oyunu gibi geliyordu. Çocuğa. Evet. Ama yakalayamıyordu. Güvercinler çocuk değildi çünkü.

Muz, ayva, elma ve portakala bayılıyordu. Hele portakal suyuna. Yere düşmüş erikleri toplamıyordu. “Geyiklere” yüz vermiyordu. Sıfırı basıyordu.

Ama Sonbahar’da, yere düşen yaprakları alıp düştükleri dallara yeniden eklemek, yapıştırmak istiyordu. Çocuk akli işte! Bir türlü yapıştıramıyordu. Anlayamıyordu : Neden düşen yaprak yerde kalmak istiyordu? Neden? Düşen yaprakları alıp anasına, babasına, nenesine, dedesine, arada bir de şirin ve bilhassa sarışın küçük kız ve esmer, yüzü “Şark Çıbanlı”, kalbi açık, eli cömert, futbol topunu paylaşan, güleç erkek çocuklarına hediye etmek istiyordu. Kimse oralı olmuyordu. Çocuk ısrar ediyordu. Dedesi yardımına koşuyor, sunduğu yaprağı alıyor, “Ne güzel yaprak, yaşa çocuk” deyip sarımtırak ve kendine özgü biçimiyle çekici yaprağı temizliyor, gazetesinin arasına yerleştiriyordu. Çocuktuk. Cömertti. Paylaşmayı seviyordu. Dedesi onunla övünüyordu.

Çocuk mevsimleri henüz keşfetmemişti.

Kasım ayında doğunca çaresizdi, ilk kışını beşikte geçirdi. Arada bir nenesiyle yaptığı park gezilerini saymazsak.

Zaman geçti, park dönüşlerinde dedesiyle birlikte sokak ortasında şifreli naralar attığı oldu. Attığı naraları kimse toplamadı. Dedesine baktı: “Toplamak çıkarmaktan daha iyidir” deyiverdi. Çocuk dilinde.

Bu “çıkılmalarında” birkaç genç kadını heyecandan ve aşktan alt-üst etti, gönlünü (ç)alıverdi. Kimi genç, güzel, alımlı çalımlı kadın

kaldırım ortasında kilitlenip, küçük dilini yuttu ve “Ne kadar güzel bir bebek” deyiverdi. Nenesi atıldı “Bebek değil çocuk!”

Her zaman anlaşılamayan sıkı ve dolu naralarıyla birkaç yaşlı kadının alışveriş sepetlerine sekiz elle sarılmalarına, para çantalarını elleriyle yoklamalarına yol açtı: “Çocuklar da mı? Aman tanrım!”

Mart ayıyla birlikte gelen ilkbaharı, çömert, açık, güleç, ısıtan güneşi Doğa Ana’nın bir şakası sandı: Pencereden seyretti, hele yağmurlu Nisan aylarında, uzun uzun seyretti: Seyretmek alışkanlığını geliştirerek sürdürdü. Dalıp dalıp gitti. Seyreylemek bir sanat dalı olabilir mi? Kimi filozofa göre, “şey”/seyre sunulan şey seyretmek eylemiyle sanat ürünü biçimini alabilir(miş), sanat “şey”de değil “bakış”taymış. Yapma yahu! Çocuk bu işe bi parça şaşırdı. Ama efelik değil efendilik etti ve yoluna da devam. “Şey” ne demek ? Aklına bu soru takıldı. Yanıt aramaya başladı hemen. Felsefi dallarda elbette.

Çocuk çocuktü. Felsefeye daha başlamamıştı ama konuşmayı tek başına ve kendi kendine öğrendi. Kimsenin yardımını beklemeden. Bundan daha iyisi olabilir mi? Çocukların herbirinin birer dahi olduğu anlamına gelmez mi bu? Konuşmayı kendi kendine öğrenmek: Çocukların en önemli eylemi. Tamam anası kimi öğleden sonralarında, işinden başını kaldırabildiği anlarda, bu kaşık, bu çatal, bu bıçak diye uygulamalı dersler verdi, ama asıl dersleri çocuk kendi kendine verdi. Büyükleri izleyerek, onları bir parça taklit ederek. Konuşmayı böyle öğrendi. Daha pek çok derse ihtiyacı var ama ilk adımlarını bizzat atıverdi konuşmak dalında.

Merdiven çıkmayı da kendi kendine öğrendi. Dedesi elinden tutarak “Bak bu merdivendir ve acalesiz, basamaklara tek tek basarak çıkılabilir, inilebilir.” Çıktı, indi. Çıktı indi. Çıktı indi ... Çıktı.

Futbol topunu ilk kez nerede, ne zaman, nasıl keşfetti? Kayıtlarda izine rastlayamadım. Plajda her fırsatta ille futbol oynanıyor topluca. O halde keşif, bu oyunlar, gazozuna plaj futbolu sırasında olmalı, iticisi de babası mutlaka. Deniz sporlarında bir numara babası oğlunun futbolcu olmasını istiyor. Nenesi bozuk attı: “Neden?” Babası cevabı yapıştırdı: “Futbolcular çünkü çok para kazanıyor!” Vay anasını! Pardon vay babasını! Parkta, çim üstünde ve hatta evde, salonda her fırsatta futbol topunu çıkarıyor ve nenesiyle öncelikle, ama babası ve dedesiyle de futbol oynuyor. Dedesi sıkı çalıştırıcı rolünde ... Çocukluğunda ve ilköğretim yıllarında futbol oynamış çünkü. Dedesi.

Çocuk büyüyecek.

Bu iş daha çok sürer gibime geliyor ... Bugünlük burada ara verelim mi?

Evet lütfen.

Bu aradan yararlanıp Victor Hugo'nun L'Art d'être grand-père (Dede Olmak Sanatı) isimli şiirler derlemesini okumalı. Onun çektiği acıların kimseye bulaşmaması umuduyla.

Çocuklarımıza, torunlarımıza dokunmayın !

Çocuklarımız, torunlarımız büyüsünler : Değiştirmek ve geliştirmek için.

Gelecek gelecek : Çocuklarımız ve torunlarımızla.

SİNEMADA FELSEFE

Christine Buci-Glucksmann'da dikkatimi çeken olay, sinemaya olan ilgisi. Sinemaya atıfta bulunması.

Örneğin Wim Wenders'in filmi Les Ailes du Desir (Arzunun Kanatları. Almanca orjinal ismi filme daha uyuyor sanırım: Der Himmer über Berlin : Berlin üzerindeki Melekler) ile ilgili yorumlar ve ilginç gözlemler yapmasıydı.

Paris'te değişik mekanlardaki felsefeye ilişkin başka seminerler ve konferanslarda birkaç filozofun da sinemaya ve sinema diline ilgi gösterdiklerini saptadım. Daha önce bilhassa tiyatro ile ilgileniyorlardı; şimdi sinema ilgi çekiyor. Felsefe en doğal biçimde sinemayla da ilgileniyor. Gilles Deleuze'ün 1980'lerdeki iki kitabının sinema üzerine olduğunu da geçerken anmalı. (Künyeleri kaynakçada.)

Sinemanın da felsefeyi öteden beri ihmal etmediğini biliyoruz. Birçok filmde felsefe ve felsefi boyut bulunuyor. Bu da son derece doğal.

Sinema ve felsefe konusunda düşüncemize Wim Wenders'in baş yapıtlarından birini de eklemek istiyorum :

Wim Wenders'in Les Ailes du Desir filmi bana kalırsa sinemadan çok felsefe. Wim Wenders felsefe yapıyor gibi geliyor bana. Filmi izlerken fena halde çarpıldım : Filmin bitiminden sonra onbeş dakika konuşmadım. Ayrıca filmin senaryosunu da görmek, okumak anlamında, gerek. Nitekim senaryosunu alıp okudum : Senaryosunu okuyunca da gördüm : Evet metinde de çok açık bir biçimde gerçekten felsefi şeyler var. Bu önemli noktalardan biri.

Sinema aynı zamanda, felsefeyi, felsefe yapılan kitapları felsefenin ötesine de götürebiliyor.

Kimi filmde ise uyarlanan yapıt, roman, kitap felsefi boyutundan çıkarılabiliyor. Derdimi açıklayabilmek için fransızca bir kelime uydurmam gerekirse “déphilosopher” (felsefi içeriğinden yoksunlaştırmak, felsefi renklerini atmak anlamında) diyebileceğim bir durum da sözkonusu olabiliyor.

Örneğin, Kundera’nın Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği isimli romanından yapılan filmde aynen bu olay söz konusu : Filmde kitaptaki felsefi olan her şey ötede bırakılmış ve neredeyse erotik bir film ortaya çıkmış... Felsefi nitelikler taşıyan roman filme çekilince erotik biçime sokuldu diye eleştirmiyorum, yanlış anlaşılmasın lütfen. Erotik film yapılması kötü bir şey olmayabilir, ama Kundera’nın bazı felsefi sorunları sık sık vurgulamak istediği kitaptan böyle bir film yapılması da herhalde kitabı sevenler için şaşırtıcı bir şey. Bu anlamda sinema, bu film, romandan uyarlanan bu film, Kunderamsı felsefeyi bozmuş.

Felsefe ile sinema arasında herhalde birtakım başka ilişkiler daha var. Özel bir şekilde ve derinlemesine araştırılması, incelenmesi gereken bir konu. Konular karmaşası söz konusu.

Sinema filmleri, belgeseller, televizyon filmleri, diziler felsefeyi evimize kadar taşıyabiliyorlar denebilir sanıyorum. Sinema felsefeye görsel, işitsel ve coğrafi yeni boyutlar kazandırıyor.

Sinema ve felsef-EVE alış-verişinde John Huston’dan da Jean-Luc Godard’dan da bahsedilebilir.

Huston örneğin senaryosunu Arthur Miller’in yazdığı, yazarın Marlyne Monroe ile aşkından izler, kıvılcımlar (coşku, neşe, aşk) taşıyan The Misfits’de felsefi şeyler sunuyor. İnsanlar ve insanlarla

hayvanlar (tavşan, at, vb.) arasındaki ilişkilere, bunlardaki “değişime” “gelişime” ...

Godard da sinemasında, filmlerinde, felsefeye, felsefi konulara, yaşama ve ölüme dair meselelere ve filozofların ilgilendikleri konulara bir sinemacı gözüyle bakıyor, felsefenin alanını genişletiyor.

Wenders filminde neşe ve canlılık, yaşam ve aşkı katıyor.

Anımsatmak için yazayım : Anglosaksonlarda “felsefe eğlenmektir” yaklaşımı söz konusu. Felsefede eğlenmek eksik değil. Bu yaklaşımı felsefe insanlara yaşamak umudunu da verebilir/vermelidir biçiminde algılamak mümkün. Felsefenin insanlara neşe, umut ve mutluluk taşıyabilmesini çok isterim.

Nitekim Fransa'nın görece genç filozoflarından Andre-Compte Sponville'in yazdığı kitaplardan biri “Yaşamak Tadı” adını taşıyor. En sevdiği şeylerden birinin “aşk yapmak, sevişmek” olduğunu vurguluyor. Sinemada değil, kitaplarında, makalelerinde, söyleşilerinde...

Evet “Yaşamak”, neşe, coşku, arzu, aşk ve yaşamın tam da kendisi ve ölüm de felsefenin konuları arasında.

FİLOZOFUN GÜCÜ

Jean-Paul Sartre ile Michel Foucault arasındaki ilişkileri ve etkileşimleri en iyi biçimde her iki filozofu da çok iyi tanıyan üçüncü bir filozof anlatabilirdi: Jeannette Colombel Michel Foucault, La Clarté ou La Mort kitabında bunu yapıyor.

Bayan Colombel, Foucault'un "felsefesine" ve "yapıtına" yeni bir açıklama getiriyor. Filozofun düşüncesini, onun ve bizim "zamanımızın" en önemli sorunlarıyla, "dışlama/dışlanma"yla, "karşılıklı rekabetler/yarışlar"la, "etnik/ulusal çatışmalar"la, AIDS'le ve diğerleriyle yüzleştiriyor, karşılaştırıyor, çatıştırıyor.

"Angaje filozof", "angaje aydın" deyince, en bilinen örnek Sartre'dır. Herkes Sartre'ı elinde La Cause du Peuple (Halkın Davası) gazetesiyle çekilmiş fotoğrafını en az bir kere görmüştür. O en olmayacak, en kazanılamayacak, hatta kimi kez önceden yitirilmiş bütün "kavgaların" bir numaralı, gönüllü, ücretsiz militanıydı.

Zaten, mücadele, ille zafer bizim zamanımızda kazanılacak, zaferin meyvelerini biz yiyeceğiz diye verilmez. Bizim ol(a)mayacağımız zamanlar için de kavgalara girilir. Umut çünkü yarınılardadır. Yarınların aydınlık olmasında. Bizimle veya bizsiz.

Bu açıdan bakınca, Sartre'dan sonra, ve bazen onunla birlikte Foucault da anılmaya değer:

Foucault kendisine ayrılan zaman dilimi içinde, evlerinden atılmak istenen göçmen ve kimi kez Fransa'da oturma ve çalışma kartı bile olmayan işçilerin, kadın, erkek ve çocukların yanında yer aldı, her türlü "azınlığın" kavga yoldaşı oldu. Filistinlileri hiç unutmadı...

1970'lerde tutuklu ve mahkumların zorlu yaşam koşullarını teşhir etmek ve kamuoyuna yansıtmak için GİP (Hapishaneler Üzerine Bilgilendirme Grubu) kuruluşunda lokomotiflik görevini üstlendi. Amaç mahkumlara söz vermek, onları konuşturmak, sözlerini ve seslerini duvarların ötesine taşımaktı.

Foucault bu çalışma ve dinleme grubu içinde birçok aydınla birlikte elinden geleni yaptı. Bu çalışmada yer alanlardan Avukat Henri Leclerc, Un Combat Pour La Justice (Adalet İçin Bir Mücadele) kitabında Foucault'un militan çalışmasını hayranlıkla anlatıyor. Filozofun Surveiller et Punir (İzlemek ve Cezalandırmak) adlı yapıtının hapishane "olgununu" nasıl çözdüğünü, kendisini nasıl etkilediğini de...

Hapishaneden hareketle ceza düzenini, cezalandırma mekanizmasını irdelemek olasıydı artık. Toplumunu sorgulayabilmek için hapishaneyi anlamak ve anlatmak gerekiyordu.

Foucault'nun anlattığı Fransa hapishanelerindeki düzenle, mahkumun, gözleyen ve izleyen olmadan bile gözlendiğini ve izlendiğini duyumsaması amaçlanmıştır. İşte bu nedenle böyle bir düzen içindekilerin seslerini duyurmak, seslerini duvarların ötesine taşımak birinci derecede önem kazanıyor.

Duvarlar arasında başkaldırmak, duvarları "yıkma", eyleme geçmek ve eylem üzerine düşünmek: Foucault felsefesinin temellerinden birincisidir. Her yerde kullanılabilir mi? Herkesin kendi yanıtını bizzat vermesi gerek...

GİP zaman içinde Foucault'nun yoldaşları, izleyicileri tarafından OİP (Hapishaneler Uluslararası Gözlemcisi) adıyla çalışmalarını sürdürdü. Mahkumların durumu ve hapishanelerdeki koşullar düzenli biçimde izlendi. Her yıl bir rapor yayınlandı...

Aydınların angajmanı böylece toplumun “kenarında” bırakılmak istenen, dışlanan kesimlere yardımcı olmayı da amaçlıyor. Her türlü azınlıklara yalnız değilsiniz mesajı iletiliyor.

Bu tür eylemler, atılımlar, gönüllü ve karşılıksız girişimler, aydınlara herhangi bir madalya ya da takdir getirmez. Kimi dedikodulara ve dertlere yol açması da cabasıdır.

İşte Sartre’ın, izleyicilerinin ve Foucault’nun angaje filozof olarak Fransa toplumuna, aydın mücadelesine bıraktığı miras budur. Bu işin şakaya gelir yanı da yoktur.

Sartre ve Foucault ve peşlerinden gelenler sadece bir davanın değil her davanın savunucusu oldular. Önemleri, büyüklükleri biraz da buradan kaynaklanıyor. Açık kapılara omuz atarak mücadele ediyormuş gibi yapmadılar. Kapalı kapıları zorladılar. Kimini açtılar.

Savundukları davanın temsilcisi olmakla yetinmediler, o davanın sonuna kadar savunmasını üstendiler. Davanın savunulmasında bekçilik görevlerini sonuna kadar yaptılar.

Kavgaları bir atımlık değildi. Kalıcıydı. Çözücüydü. Çözme niyetini taşıyordu.

Tribünlere oynamadılar. Maçı kazanmak için sahaya çıktılar ve kimi maçı da kazandılar.

Evet bu işin şakaya gelir tarafı da yoktu.

Foucault’ya göre, felsefi düşünce, bilineni meşrulaştırmak için kullanılmamalıdır. Başka türlü nasıl ve nereye kadar düşünülebileceğini bilmek için kullanılmalıdır. Ve bu amaçla varmak için araştırmaya yönelik sürekli ve düzenli çabayı ve girişimi teşvik etmelidir.

Foucault felsefesi, kendi deyişiiyle bir “cheminement” (yol alma) ve bir “pietinement” (yerinde sayma)dır. Bu felsefe duraksamalar, tereddütler, endişelerle yüklüdür.

Yol olarak tartışmak (kendi kendimizle veya başkalarıyla) en iyisidir.

Bugün, Foucault'nun yapıtlarına “açıklayıcı yöntemleri” uygulamak zamanı geldi diyenler var. Yani kendisinin incelediği şeylere, konulara uyguladığı généalogie (soy, soy kütüğü bilimi) ve interprétation (açıklama, yorumlama) yöntemlerini... Yani “gerçek oyunları”nı...

Top ve UMUT, çiçeği burnunda filozoflarda. Ve eskilerden içindeki veya yanındaki kadına saygılı ve içindeki çocuğu öldürmemişlerde. Yerimizde sayarak bile olsa yürüyüşümüzü sürdürüyoruz.

FİLOZOFUN FELSEFESİ

Filozof ile felsefeci aynı anlama gelmez.

Bu iki meslek iki ayrı ve birbirinden farklı (ama bunu ille birbirine zıt anlamında algılamamak gerekiyor) meslektir elbette.

Felsefeci ve filozof nasıl tanımlanabilir o zaman?

Ayrı ayrı işler, ayrı ayrı meslekler icra eden insanların tanımları da mutlaka farklı olacaktır.

Felsefe ile ilgilenen felsefeci olabilir. Felsefeci felsefe ders(ler)ini verenlere takılan bir isim de olabilir isterseniz.

Ama filozof başka bir mesleğin sahibine verilen isimdir. Bu ayrı bir meslektir.

Filozofun birçok tanımı yapılabilir. Filozofun birçok anlamı vardır. Felsefenin de.

Bunlardan birkaçını burada aktarmak istiyorum. Elbette bunlara inanmak, katılmak veya inanmamak, katılmamak birimizden öbürümüze göre değişebilir. İnanmak ve katılmak ta olası. Terside. Bunlar göreceli şeylerdir demek istiyorum. Tam bir özgürlük ve bireysel düzeyde bağımsızlık içinde.

Bu kesin. Bu çok açık.

Evet felsefenin pek çok anlamı bulunuyor: İşte birkaç örnek:

Hikmet bilgisi. Hikmet ve marifet sevgisi.

Bir bilimin temel kuralları. İlkeleri.

Tanınmış bir filozofa ait özel bir meslek.

Tabiat, huy ve mizaç sakinliği; rahatlık.

Sabırlı olmayı bilmek: Her türlü karamsarlık, felaket ve olumsuzluklar karşısında sabrını korumayı bilmek.

Rahatlık aşkı.

Bilgenin dostluğu. Bizzat bilgelik.

Filozofun anlamı da birçok: Olumlu ve olumsuz taraflarından birine ya da öbürüne öncelik veren pek çok tanım:

Filozof örneğin, “mantalitenin değişmesine çalışandır.” “Mantalite” sözcüğü Türkçeye Fransızcadan getirildi: Fransızcası *mentalité*’dir. Yani zihniyet. Veya anlayış. Yani düşünce veya kanı. Artık nasıl uygun görürseniz öyle.

En zor değiştirilebilen şeyin de mantalite olduğunu öteden beri biliyoruz. Bunu bilmek bile bir tür bilgelik işaretidir.

Mahtalitenin değişmesi için ve/veya bunu değiştirmek için çabalamaya başladığımız zaman “filozofluk evi”ni eşliğini aştık demektir. Evet hepimiz bu işe girişebiliriz. Felsefe kimsenin tekelinde değildir. Felsefe evde bile yapılabilir.

“Filozof, bir yaratıcıdır: Düşünceler alanında yaratıcı, ürün vericidir.”

Bu anlamda burada bir kez daha ve hemen belirtmeli felsefe dersi veren veya felsefi kitapları çevirenler (çeviri bir yerde bir dilden başka birine aktarma olduğu için) filozof sayıl(a)mazlar. Sayılmamalıdır. Elbette bir filozof aynı zamanda felsefi bir kitabı çevirebilir. O zaman bu filozof aynı zamanda çevirmen de sayılabilir. İsterse elbette.

“Filozof sadece düşünceler tarihçisi olmamalıdır.”

O zaman ortaokulda, lisede, üniversitede felsefe dersleri okutan/veren öğretmen filozof sayılmamalı/sayılmaz.

Ortaokul ve/veya lise öğretmenlerinden, üniversite öğretim üyelerinden filozof çıkmaz demiyorum. Bütün öğretmenlerin veya öğretim üyelerinin sadece ders verdikleri için ille filozof olarak tanımlanamayacaklarını belirtmek istiyorum.

Peki o zaman felsefeyi tanımlamaya çalışabilir miyiz?

Felsefe nedir?

Felsefeyi nasıl tanımlayabiliriz?

Felsefe, “düşünmeye yardım etmektir.”

Felsefe, “düşünceyi geliştirici ve aydınlatıcıdır.”

Nusret Hızır'ın tanımı şudur: “Felsefenin bilim önermelerinin mantıksal analizi olarak tanımlayabileceğimiz bir etkinlik olduğu kanısındayım. (...) Felsefenin bir bilgi dizesi (sistemi) değil, bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.”

İnsanlara yazmayı ve okumayı öğretebiliyorsak eğer, DÜŞÜNMEYİ de öğretebiliriz. Acaba? Mümkün mü?

DÜŞÜNMEYİ BİLMEK. Bu, her zaman ve her yerde ve herkes için o kadar kolay değil. Hatta hiç kolay değil.

Düşünmek, maalesef yazmak ve okumak gibi öğrenilemiyor. Neden? Martin Heidegger, *Was heisst denken?* Düşünmek nedir? Neye düşünmek diyoruz sorusunu sorduğu zaman, düşünmenin olanaklı olup olmadığını tartışıyordu. Bugün de felsefede tartışılan en birincil konu budur: DÜŞÜNMEK OLASI MI?

Herkes düşünme yeteneğine sahip mi?

Birçok ülkede birçok insan düşünme yanlısı bile değil. Bırakınız düşünmek için özel çaba harcamalarını.

Belki insanlar düşünmeye meraklı, ancak gerekli adımı at(a)mıyorlar. Neden?

DÜŞÜNMEK. Sadece varolmanın bir eylemi biçiminde düşünmek olabilir mi? Felsefe yapmak o zaman yaşamı düşündürmektir. Filozofluk ise düşüncesini yaşamaktır.

Ama herkes düşünüyor mu? Bu kesin değil. Beyinlerinin tamamını kullan(a)mayanların varolduğunu biliyoruz.

Pek çok insan düşünmek bile istemiyor. Bunu çok doğal bir biçimde ve apaçık ifade edenler bile var. En basit haliyle.

Düşünmeyi bırakalım, tekrarlamak pahasına da olsa yazmalıyım: Düşün(e)meyenler, düşünmek istemeyenler var.

Oysa hayatın hayat olabilmesi için düşünmek şart. Dünyamızı, günümüzü, yarınımızı karartmamak için düşünmemiz gerek. Başkalarının bizim için hazırladığı “düş-ün-ceyi” sorgulamadan benimsemememiz gerekiyor. Kendi düşünce süzgecimizden geçirmeden, eleştirel bir bakışla ince eleyip sık dokumadan hazırlap düşünceyi almamalıyız.

Tembellikten kurtulmak şart. Düşünmek çünkü sonuçta bir çaba istiyor. Bil(ebil)mek için düşünmek.

Düşündüğünü, neden düşündüğünü anlamaya çalışmak.

Düşünmek olası mı?

Düşünceyi eleştirmeyi kim düşünecek?

“Deliler” deli olmayanlardan daha hızlı düşünenler midir?

Günümüz filozofları, dünün filozoflarını anlamaya, yorumlamaya veya düşündüklerini ya da düşünmek istediklerini yeniden düşünmeye veya düşünmeye çalışmaya çabalıyorlar. Sujet/özne

olarak insanı, bütün subjektivitesi (özneliği) ile insanı ve dünyayı anlamak için yöntemler bulmak amacıyla yeni bir felsefe, yeni bir düşünce biçimi oluşturmak için. Bugünkü felsefe, bu anlamda, bir yer ve yorumbilim biçimine dönüşüyor/dönüştü diyenler var.

Bir yerde soru çok basittir ve şudur:

Ben mi iyi anladım? Ben daha(mı) iyi anladım.

Filozof gününün/günün(ün)/zamanın(ın) adamı olmalıdır.

Nasıl yaşamalı sorusuna yanıt aramalı mıdır?

Başkalarının bu konuda düşündüklerini/söylediklerini/yazdıklarını okuyarak, yaşam üzerine kendi yargısını mı oluşturmalıdır?

Biz de başkalarının bu konuda yazdıklarını/söylediklerini dinleyerek/okuyarak/yeniden dinleyerek kendi yargımızı oluşturabilir miyiz?

Evet birincil derecede önemli sorulardan birkaçı şunlardır işte:

Nasıl yaşamalı?

Nasıl mutlu olmalı?

Nasıl eğlenmeli?

Nasıl başkalarına yardımcı olabilmeli?

Felsefenin ve filozofun yanıtlaması gereken işte birkaç soru daha.

Fransız filozof Gilles Deleuze, felsefi düşünce “göçebe düşünce”dir diyor:

Yani “bütün sınırlarını aşan, bütün uygarlıklardan kavramlar alarak yola düşmüş, kendini özne olarak tanımlamadan düşünmeyi gerçekleştirmek olan yersiz-yurtsuzlaşmış insandır filozof. Filozof

bütün sınırlarını aşabildikten, alacağı kavramlarını ödünç aldıktan sonra kendine özgü düşünendir (mi?)/düşünen(mi)dir.”

İşte bu anlamda HEPİMİZ GÖÇEBEYİZ demenin bir anlamı oluyor. Evet hepimiz göçebeyiz çünkü hepimiz başka “dünyalardan”, başka uygarlıklardan, başka dil, kültür ve geleneklerden kavramlar alıyoruz. Evet ödünç alıyoruz ama süreç içinde, kendi yaşamımız içinde onlardan yararlanmayı asla ihmal etmiyoruz.

Burada yazar, şair ve sanatçılar için bu yaşamın içinde elbette yarattıklarını da eklemek gerekiyor.

Bir ana-babanın çocuklarını yetiştirmek için çevresindeki, gidip gördüğü mekanlardaki kültür alış-verişi ve bundan sonra çocuklarını veya çocuğunu yetiştirmesinde yeni ama bizzat kendisinin yarattığı (burada da yaratmak söz konusudur, dikkatinizi rica ediyorum) yöntem kullanmasını da bu çerçevede değerlendirmemiz gerekiyor.

Böylece bir kaynaşma, bir üreyip çoğalma, bir çalkalanma, bir gidip-gelme, bir dolaşma/dolaşım, bir iletişim, bir dokunma (bin ah işitme!), bir okşama, bir sevişme, bir yapışma, bir bütünleşme, bir kendinden geçme ki sorma gitsin.

Evet bu şekilde hepimiz göçebeyiz.

“Cogi to ergo sum” (Düşünüyorum o halde benim/varım) artık bilinenin en bilinenidir.

Ama bugünkü konu-m-larda, bugünkü durumlarda, bugünkü yaşamlarda artık “Kaçıyorum! Öyleyse benim/varım”ı öneriyorum.

Öneri-yorum.

Bu bize/size, başka birilerini/başka bir filozofu mu anımsatıyor?
Olabilir. Ve doğaldır da:

Çünkü f'ilozofluk aynı zamanda bir İNSANLIK
DURUMU/HALİ/KONU-MUDUR DA.

Gidiyorum/kaçıyorum o halde varım/benim. İşte yeni.

Gidiyorum nereye? Aramaya.

Neyi aramaya?: Yolu.

GİDİ-YORUM. Seni gidi-yorum.

Gidiyorum: Gün-eş-e.

Gidiyorum: Güneşe yanmaya, GÜN'e eş olmaya.

Gidiyorum: Günlük güneşlik olmaya.

Anlaşıldı sanıyorum:

Şimdi artık "gitmek", "firar etmek", "kaçmak" zamanıdır.

Şimdi artık dönmek ZAMANIDIR.

Sadece (geri) dönmek.

Ama nasıl?

AĞIROLBATMANGELESİN/YAVAŞLIĞA GÜZELLEME

Zaman içindeydik, mavi bir sabah olmadan. “DAHA YAVAŞ LÜTFEN. pps” BAŞLIKLİ Zikrullah Kırmızı imzalı ve John Lennon’un “İMAGİNE”İ EŞLİĞİNDEKİ İNCE VE SIK DOKUNMUŞ FİLOZOFİK DEYİŞLER, DÜŞÜNCELER, DAMITILMIŞ CÜMLELER BENİ ALDILAR BENDEN VE HEMEN YAZMAYA SÜRÜKLEDİLER. ZATEN MAKİNA BAŞINDAYDIM, BİR HAYAT HİKAYESİNİN YAZIMINI BİTİRMEYE ÇALIŞIYORDUM, ONU BIRAKTIM BU METNİ YAZDIM : DİNLERKEN VE SEYREDERKEN :

Etkilenerek, etkilendiklerimi sizlerle paylaşmak umuduyla :

Az tüket mutlu ol.

Azla yetin yarına da kalsın.

Her saniye sonuna kadar yaşanılmayı hak ediyor. Her saniye dopdolu tadılmaya değer.

Merdivenleri yavaş yavaş çık.

Koridorlardan koşarak geçme. Kayarsın.

İçimizdeki çocuğu öldürmemek. İçimizdeki kadınları dinlemesini bilmek. Adam olmak kısacası. Bütün hödüklere, magandalara, çok bildiklerini sananlara, emir vermeye bayılanlara, ukalalara, hiç ölmeyecekmiş gibi yaşayanlara nanik !

Can sıkıntısından uzak durmak. Ama unutmamak : Can sıkıntısı ille kötü bişey değildir. Kemal Tahir *Kelleci Memet*'te boşuna "içerideki" kahramanlarından birini "Canın sıkını gevşeginden iyidir" diye konuşturmaz. Bildiği bişey vardır mutlaka.

Hiçbir zaman hiçbir kimsenin "Fan"ı olmamak ! Asla !

İyimser karamsar olmak. Kapkara karamsarlıktan fena halde kaçınmak.

Koşmamak. Yürümek. Yürürken yaşamdan istifa etmemek. İstifade etmek.

Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenciydim, çocuktum ufacıktım. Yerde buldum bir erik ama yemedim. Lise'den sıyrılarak çıktım. Kadıköy'e doğru *piano piano* yürümeye başladım. Demir Köprü'nün üstünde durdum : Sağda Haydarpaşa Garı, solda Anadolu'ya açılan kavimler kapısı. Ey Anadolu duy beni ! Bekle beni !

Kadıköy'de Meydan'da kitapçı var. Kitapçı'da Orhan Kemal'ler var : Gıcır gıcır Varlık Cep Kitapları. *Arkadaş Islıkları, Avare Yıllar, Babaevi, Cemile...*

Kadıköy'de arka sokaklarda esnaf lokantaları var. Esnaf lokantalarında tas kebab, pilav. Esnaf lokantalarında kuru fasulya, pilav. Ve hoş sohbet. Daha ne olsun ?

Moda'ya doğru bir yürüyüş olsun : Kıyıda. Her ağaç gövdesine dokunarak. Kuşlara, mar-tılara, Mar-mara-ya göz kırparak. Denizle ve balıklarla arayı fazla açmadan. Kız arkadaşımızı okşayarak. Meme uçlarını ısırarak. Tam o sırada dolmuşta geçen genç anneye ve dizleri üstündeki çocuğa bir tebessüm : Filiz çok memnun.

Bu da bana yeter.

Z-AMAN'ı amandan ayırmak Z'yi özgürlüğüne kavuşturmak. Z (ZET) "ölümsüzlük" demektir Hellencede. Ölüm-sizlik olmasın ! Bu belalı zor z-aman-larda.

Çiçekli heybelerini umut, hoşluk, aşk, eşitlik, güzellik, şirinlik, barış, kardeşlik, huzur ve özgürlükle doldurup pembe bisikletlerine atlayarak gökyüzüne yol döşeyenlere ve döşedikleri yoldan "yükselenlere" binbir selam.

(g)örmek : *Kill Your Television.www.TurnOffYourTv.com*

Ana-ları-mızı anımsamak : Tv'lerimizi kapatmak, (g)özlerimizi açmak. Bu kadar uyku çok bile. Zararı da çok.

Carl Honore'nin *Yavaş* eserine ve onu Türkçeye kazandıran Esen Gür'e (Alfa Yayınları) teşekkür etmeyi ihmal etmemek.

Bir kent düşünün : *Citta Slow : Yavaş Kent*. Bizim.

Bugüne kadar hızlı yaşadık, biraz da yavaş yaşamayı denesek diyorum. Ne dersiniz ?

Unutmamalı : "Her saniye sonuna kadar yaşanılmayı hak ediyor. Her saniye dopdolu tadılmaya değer." Dedik.

NOT : Batman : Eski ölçü birimlerinden biri. Daha ayrıntılı ve daha geniş bilgi için Google Baba'nın kapısını tıklatmalı mı ? Bana kalırsa tıklatmalı.

“DELİ-LİK”

Modernizm akılcılık olduğu, öyle tanımlandığı için, post-modernizmi “akıl-dışıcılık” biçiminde tanımlayabiliriz.

“Akıl”ı tek sorgulayan post-modernizm değil elbette. Din-ler de “akıl”la hesaplaşmak istedi, istiyor, istemeyi sürdürüyor. Öteden beri. Din-ler “akıl”ın yerine, K büyük harfle, Kitab’ı koymayı arzuluyor...

Öte yandan “akıllıların” çaptan düştüğü, küme düştüğü, zavallılaştığı, buharlaştığı, “çukurlaştığı” yerlerde ve zaman dilimlerinde “akıldışılık” tercih edilir.

Hatta tercih de edilmelidir. “Akıllıların yaptıkları bunlarsa ben akılsızca bir şey yapayım” diyerek. Mutlaka.

“BU DUVARIN, BU TEPENİN, BU DAĞIN ARKASINDA, ÖTESİNDE NE-LER VAR ?” diye sorana deli deniliyor kimi zamanlarda, kimi mekanlarda. Yakışıyor.

O tür zamanlarda ve öyle mekanlarda, “akıl dışı” davranan birine veya birilerine, yani “deliye” veya delilere hepimizin, herkesin ihtiyacı olacaktır. Eminim. Madem ki bu binbir haksızlığı, bu adaletsizliği, bu karanlığı, bu yasakları “akıllılar” düzenlediler, başımıza bela ettiler, bize bir veya birkaç deli lazım : Bütün bunları ortadan kaldırsın(lar). Yerine daha adil, daha dengeli ve daha özgür bir düzen getirsin(ler) diye.

Bugün “işbilir”lere, “ihale götürünlere”, televizyon “yıldız”larına, yarı-ajan yarı-gazeteci garip tiplere ve daha sayfalar dolusu bu tür adamlara ve benzerlerine “akıllı” deniyorsa biz “deli” olalım. Tamam mı ? Tamam.

Bize hatta daha çok “deli” gerek.

Bekliyoruz.

Neyzen Tevfik’ten işte tam da burada söz etmek gerekiyor. Ona “deli” denilmesinden de. Evet 1930’ların İstanbul’unda Neyzen’in Bakırköy Akıl ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde özel odası vardı. Sadece onun değil, Ressam Fikret Mualla’nın da. Ve 1930’ların İstanbul’unda adı geçen hastane en birinci tartışma mekânlarından olma onurunu bunun için taşıyordu. Neyzen Tevfik’i bir de bu gözle okumalı.

Delilik kural dışılıktır.

Kuraldışı olmak sağlık için elverişlidir.

Post-modernizm yanlılarının bir kısmı, toplumların modernizmden post-modernizme (sözlük anlamı modernizm-sonrası demek) geçmesi gerektiğini, hatta şu an post-modernist bir “aşamada”/”anda” yaşadığımızı iddia ediyor.

Hurafeye hayır!

Post-modernist yaklaşıma böyle bir konumlama haksızlık olur.

Bir anda, bir kentte, bir toplumda, bir ülkede hem modernizm, hem post-modernizm bir arada yaşayabilir.

Ayrıca post-modernizmin ille bütün bir toplumu, bir ülkeyi sarıp sarmalama derdi de yoktur.

Akımlar, felsefi veya başka tür akımlar bir toplumu, bir dönemi, bir ülkeyi bıçakla keser gibi kesip yeni bir dönemi yeni bir modayı başlatamazlar, başlatamadılar. İhtilallerden sonra bile.

Burada yeri gelmişken Ergani'deki çocukluk mahallemimin delisi "Kaşmer" Rıza aklıma geliyor. Aklı-ma geliyor. (Yinelemede hata yoktur.) Bütün mahalle halkı Rıza'nın söylediklerine (çoğuna göre "saçmalamalarına", "abuk sabuklarına"), yaptıklarına saygılıydık. Rıza ne zorlandı, ne de hastaneye kapatıldı. Özgürce dolaşıp, istediklerini özgürce söyledi, özgürce anlattı. Kimi kez bağıra çağıra. İstediklerini eleştirdi. Kimini küfürledi. Rıza'nın söyleyip yaptıkları uygundur, yerindedir diyorum. Çünkü öylesi bir "deliye" o gün orada ihtiyacımız vardı. Ve buraya yazıyorum : Dikkat dikkat, post-modern bir durumla karşı karşıyayız, karşı karşıyasınız. Ama Rıza'nın buna hiç ihtiyacı yok(tu). Ve "deli-rmek" için post-modernlerin varolduğunu bilmesi de şart değildi. Umurunda da değildi.

Ama kimi filozof bu tür konu, konum, tavır, davranış, söyleyiş ve yapıya yeni bir ad verdilerse, bu, tamamıyla onların bileceği bir iştir. Böylesi belki daha ciddi oluyor. Bilemem.

Post-modern, geçici, ömrü kısa olandır diyorlar. Bir an yanıp sönenidir. Olsun.

Bitirim bir "Roman" (herkeslerin Çingene dediği) kız çocuğunun yarattığı ve ancak birkaç saniye süren dans figürüne post-modern

damgası vurulacak. Onun umurunda değil. Gidip POMODEB (Bunu ben uyduruyorum : Post – Modern – Ehliyet - Bürosu !) makamlarından berat, diploma, ehliyet vesaire isteyecek hali yoktur. “Roman” kızı o figürü nineden-anadan-kıza sürdürüyor. Yüzyıllardır. Bu işe filozofun damgasını vurmasından, kendine göre bir isim kondurmasından çoook öncesinden bu yana...

İşte bunun bilinmesinde yarar var.

Bilinmesinde.

Yarın sabah “mavi saat”te bekliyorum.

Bu makale/bölüm burada biter. “Üstü kalsın”.

EYLÜLDE ANMAK

Yaprak dökümü ayıdır Eylül. Sonbaharın ilk işaretlerini taşır. Biraz hüzün, biraz sıkıntı ayıdır.

Eylülde durup dururken ağlamaklı bile olabiliriz.

Aniden minikmi minik bir sincap girer manzaramıza, koşturan, dünyaya gelmekten mutlu, fındık ağacımıza yönelir. Fındıklarımızı onunla paylaşıyoruz.

İki yaprak düşer kendi payımıza. Bu bizim hakkımızdır.

Eylül ayı anıların yoğunlaştığı bir zaman dilimidir: Buyurun onları da eşitçe ve özgürce paylaşalım, dostluk adına:

9 Eylül 1976'da Mao Se Dung vefat etti. Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) kurucusu ve ÇHC Komünist Partisi tarihi lideri, sonra devlet başkanı olan Mao hakkında olumlu ve olumsuz, övücü ve eleştirici çok şey yazıldı, yazılıyor, yazılacak. Doğaldır: Çünkü büyük olasılıkla sadece 20. yüzyılın değil, bıraktıklarıyla, siyasi mirasıyla 21. yüzyılın da en büyük siyasetçilerinden biridir.

Mao hakkında çok eleştiri de yapıldı. Bu da doğaldır: Çünkü onca iş yapan, onca yıl dünyanın en kalabalık ülkesini yöneten bir lider elbette kimi eleştirilere de muhatap olacaktır.

Ancak ne denirse densin şu gerçek asla değiştirilemeyecektir:

“Mao dünyanın en büyük aççı başıdır: Çünkü 1 milyardan fazla insanın karnını doyurdu.”

Bu lafı Fransa'nın ünlü sinema ustası Jean-Luc Godard söylüyor.

Evet, Çin isimli kendine özgü “dünyada”, 10 milyon kilometre karelik bu müthiş evrende yaşayan halkları açlıktan kurtardı Mao.

Kimse Maocu olmak zorunda değil : Ama Mao'nun eserlerini okumadan da bu işlerin üstesinden gelmek mümkün değil.

ÇHC bugün en büyük ekonomik güçler arasında ikincidir. Kimi alanda birinci. Dahası 21. yüzyıl ÇHC yüzyılı olmaya adaydır. 21'inci yüzyılın ilk yirmibir yılında bu yöndeki gidiş hızlanmaktadır.

Bu nedenlerle ve daha nicesiyle Mao iyi bilinmelidir: "Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar birleşin" dediğinin altını bir daha çizmekte yarar var.

Yılmaz Güney en çirkin ve en sevimli, en bitirim ve en çok tanınan sanatçılarımızdan biridir: Ocak 1982'deki bir konuşmasında şöyle sesleniyordu:

"Halkların gerçek dostluğu ve BARIŞ için, bütün dünyanın işçileri ve ezilen halkları birleşiniz!" (Yılmaz Güney: Siyasi Yazılar, Cilt: 3, s. 108-109.)

9 Eylül 1984'de genç yaşında aramızdan ayrılan Güney'i de anıyoruz eylül ayında.

O Güney ki her zaman gençliğini ve güncelliğini koruyor.

O Güney ki onca kötüleme ve karalama kampanyalarına karşın hala gençlerin gönlünde sahip olduğu yeri koruyabiliyor: Filmleri Türkiye'de ve başka ülkelerde, sinemateklerde, kültür merkezlerinde ve sinema salonlarında gösteriliyor. Film festivallerinde özel bölümlerde de. Televizyon kanallarında da.

Cannes Film Şenliği'nde yeri gelince Güney'den hep söz ediliyor: Yol çünkü 1982'de bu Şenlik'te en büyük ödülü almıştır. Bu vesileyle filmin yönetmeni Şerif Gören, 1997'de Şenliğin Ellinci Yılı vesilesiyle Cannes'a davet edildi. Bir gitti ama iyi gitti: Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'tan ve o yılki juri başkanı Isabelle Adjani'den iltifatlar eksik olmadı. Toplu "Aile" fotosu çekildiğinde

Şerif Gören, hemen Chirac ve Adjani'nin arkasındaydı ve bütün gazete ve televizyonlardaki görüntülerdeydi... Gülümseyen yüzüyle memnundu Şerif Gören... Güney'in ödül aldığı gece sıkılı sağ yumruğu havada fotosu ise Cannes'da Şenlik binasındaki dev panodaydı.

Yılmaz Güney'in gençlere ne verip vermediği konusunda, yirmi yıl öncesinin biraz "bitirim" bir şarkıcısını tanıklık için davet ediyorum:

Adı ve soyadı: Rafet El Roman. Günlük gazetelerden birinin 25 Temmuz 1997 tarihli ekinde şunları dile getiriyor:

"Yılmaz Güney'i seviyorum, sanatçı olarak. Bence bu insan, kişiliği ve yapmış olduğu eserlerle büyük insan. Türkiye bugün bu durumdaysa O'nun da katkıları var diyorum. O'nun yanı sıra Deniz Gezmiş, Yaşar Kemal, Aziz Nesin gibi insanların da katkıları var. Yılmaz Güney'in şu yönünü seviyorum: Bu ülkenin yalnızca iyi tarafını değil, zayıf tarafını da gösterdi. Haksızlığa karşı geldi. Ama yanlış anlaşıldı. Yılmaz Güney ülkesini ve milletini seven biriydi. Özgürlüğü ve beraberliği savunan bir insandı. O zaman O'ndan ve sinemaya katkısından söz edildiği için anmak istiyorum."

Yılmaz Güney'in en vefalı arkadaşlarından, meslektaşlarından, dostlarından Halil İbrahim Ergün, Güney'le arkadaşlığını ve Güney'in sinemayla tanışmasındaki, aktörlüğe başlamasındaki rolünü anlatıyor, usta gazeteci Oral Çalışlar'ın Deniz Gezmiş'ten Yaşar Kemal'e Portreler isimli kitabında (Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1997). Okumanızı tavsiye ederim.

Evet, her eylül ayında yitirdiğimiz dostları, arkadaşları, ustaları, yoldaşları ve yol arkadaşlarını anmak için onlardan birkaç kitap, birkaç film, birkaç anı mutlaka gerekli. ANMAK VE UNUTMAMAK İÇİN.

Eylül ayında, başka aylarda olduğu gibi vurulan, katledilen, kaybettirilen, kaçırılan başka insanlarımız da bulunuyor elbette. Burada Mao'yu ve Güney'i anarken biraz da onları anıyorum. Onların anılarına da saygımı yerine getirmek istiyorum.

Onların anıları da her tanıyana, her arkadaşına, her yoldaşına mutlaka yol gösterici unsurlar taşıyordur.

Bu böyledir. Ve onları yok olmuşlar gibi sayamayız. Sayılmazlar: Çünkü anıları bizimle birlikte yaşar. Ve biz bu anıları bizden sonrakilere bırakırız:

Bizden sonrakiler de ONLARI VE ANILARINI YAŞATSINLAR DİYE. İSTERLERSE ELBETE. ACI TATLI ANILAR UNUTULMAMALI.

(19 Eylül 2021'de yazıldı, ayorum.com sitesinde yayınlandı).

DUVAR/DÖRT/DUVAR

Dört duvar arasında tutulanları anımsamak.

Yirmidört saatimizden yirmidört dakikamızı onları düşünerek geçirmek.

Denemekte yarar var. Vicdanı olanlar için.

Bugün dört duvar arasında tutulanların dertleri pek çok :

Hasta oldukları halde tedavilerini özgürce yaptırabilmelerine izin verilmeyenler bile var.

Çocuklarıyla dört duvar arasında çile doldurmak zorunda kalan analar var. Çocukları da onlarla çile dolduruyor. Çocuklar(ımız)a sınıfları dolduramadan çile doldurtmak kimseye yakışmaz oysa.

Bu duvarların aşılması şart.

Çok çile çekildi çok.

Çok insan öldü(rüldü) çok.

Yeter artık. Edi bese ! Ya basta ! Assez !

Bu kadar acı bize yıllarca yeter. Üstü kalsın kardeşim, is-te-mi-yoruz artık be ! Yeter be ! Yeter !

Bu ses sadece benimki değil. Sesime başka sesler de katılıyor. Sesim onlarınkinden güç alıyor. Sesime ses veriyorlar. Bana heyecan. Vicdanı olanlara vicdan, daha çok vicdan.

Tiyatro ve sinema oyuncularını, emekçileri, sinema ustaları, sanatçılar, gazeteciler, kadınlar ve erkekler, sendikacılar, bilim kadınları, bilim adamları, gençler ve çocuklar, şairler, öykücüler,

denemeciler, yazarlar, her parmağında bin marifet arkadaşlarımız, dostlarımızdır sesime ses verenler.

Aralarında dört duvarı bilenler de var. İşkenceyi bilenler de. Etinde işkencenin izini taşıyanlar da.

Değişik dört duvarlarda çile dolduran ve kimi yıllardır süren duruşmalarına rağmen bir türlü bitirilemeyen davaların “sanığı” insanlarımız da var :

Onlardan biri aynen şöyle sesleniyor, HEPİMİZE :

“Yıllardır içerdeyiz. Henüz ceza almadık. Bir bakıma cezayı peşin yatırarak kesiyorlar. Baş ağrıyan ‘paşayı’, dişi ağrıyan vurguncuyu ‘ol sebepten’ tahliye ediyorlar da, bizi ‘düşünüyorsun’ diye yatırıyorlar. (...) 12 Eylül ‘hukuku’ parça parça kırılacaktır. Kürtler kırıyor. İşçiler kırıyor. İşsizler kırıyor. Kadınlar ve gençler kıracaklar. O karanlık sürecin güya hukukunu. İçeride ve dışarıda F tipi olan her şey belleklerden silinecek. Ve silinmek zorunda. Ezilenler bu ceberut düzenin etkilerini bir çeyrek asır daha yaşayamazlar. (...)”

Yıllardır “içeride” tutulan bir insan işte böyle yarınlar(ın)dan umutlu.

Evet düşünen, okuyan, elleri kalem tutan, gönülleri coşku dolu, yürekleri pırpır eden insanlar(ımız) sesleriyle duvarları aşılıyorlar.

Bu sese kulak vermek gerek.

Bu ülkeye, bu topluma artık bir genel af gerek.

(7 Aralık 2021’de yazıldı.)

HAZAR'IN ONURU

O cumartesi sabahı aynı anda uyandık. Mutfağa birlikte girdik. Çay, zeytin, peynir ve ekmekten oluşan kahvaltıyı birlikte yaptık. Evden birlikte çıktık. Zübeyde Ana arkamızdan baktı.

Metroya birlikte bindik.

Üstünde annenin gül elleriyle yıkayıp ütlediği, yakasız güzelim gömleğinle ve tiril tiril pantolonunla heyecanlısın. Saçların taralı. 18 yaşın pırlırtısı yüzünde. Fişek gibisin. Pırıl pırıl.

Gösteriye gidiyoruz kardeşim. Heyecanlı, meraklı ve coşkulusun. 1980'de daha beş yaşındaydın. O günden bugüne herşeyi öğrenmek istiyorsun. Sorularına sorular ekliyorsun. Evet herşeyi öğrenmek istiyorsun. Herşeyi ve hemen. Seninle gurur duyuyorum kardeşim. Coşkunla da.

Evet metroya birlikte bindik. Saat 14'te Republique (Cumhuriyet) durağında birlikte indik.

Meydana çıkar çıkmaz; çocuklar, bildiri dağıtmaktan gururlu, bildirilerinden birer tane verdiler. Aldık.

Meydanda gösteri yapacaklar toplanıyor. Ellerinde ve ağaç dallarında bayrakları. Türküler yarıyorlar. Paris, kulak kesilmiş, dinliyor.

Meydanın tam ortasındaki Cumhuriyet Anıtı, 14 Temmuz 1884'ten bugüne gelen bilmişlik, sevecenlik ve olgunlukla göz kırıyor.

Meydanın Temple Bulvarı yönü doluyor.

Meydana açılan sokak, cadde ve bulvarları dolaşıyoruz birlikte.

Temple sokağında üç otobüs dolusu CRS (Toplum Polisi). Birkaçı otobüslerin yanında söyleşiyor. Diğerleri otobüslerinde: Kimi gazete okuyor. Kimi sohbet. İçlerinde çok çekimli ve çok güzel bir bayan Ferhat'la göz göze geliyor. Ferhat'a gülümsüyor.

Ferhat geçmişi anlatmak istiyor ve anlatıyor:

“Ben boğulmam abi. Ben ki Diyarbakır'ın Küpeli Havuzu'nda yüzmeyi öğrendim. Surlardan balıklamalar yaptım. Dicle'de ve Fırat'ta ve Hilar Çayı'nda çimdirdim. Urmiye Gölü'nde kulaç attım. Ben boğulmam abi. Hazar Gölü'nü bilirsin. Hani kıyısında, ailecek piknik yapardık, eski zamanlarda. Çok uzak olmayan eski zamanlarda. Hazar Gölü onurludur abi. Çocukları boğmaz. Zülküf Dağı'nın dağ çiçekleri, yoldan peşpeşe geçen biber yüklü kamyonlar, Palu Dağı, Ergani-Maden Bakır İşletmesi işçileri, Güleman Krom İşletmesi işçileri tanışımıdır. Ah! O batasıca Keban Barajı, Elazığ'ı baştan çıkararak odur. Elazığ'ı sayma abi. Ama eski Harput var ya, o da tanışımıdır.”

He Kurban sözün doğrudur. Özün de.

Republique Meydanı'nı Bastille Meydanı'na bağlayan üç büyük bulvarı birlikte geçiyoruz.

İnsan seli akıyor.

Sadece bulvarlar değil, kaldırımlar da dolu: Konfeksiyon atölyeleri, lokantalar, dönerciler, bakkal dükkanları, kitapçılar, bürolar boşalmış: Güzel insanlar Paris sokaklarında. Parisliler, Paris halkı yürüyor. Türküler, şarkılar, marşlar ve halaylarla. Pankartlar, sloganlar ve bildirilerle.

Davul ve zurna sesleri İstanbul'dan duyuluyor mu? Başibozuk Ankara. Öksüz Anadolu.

Hava güneşli mi güneşli. Gölgeden yürüyüp, Bastille Meydanı'ndan geçip, Faubourg-Saint-Antoine sokağının başına ulaşıyoruz. Paris'in tarihi işçi ve esnaf mahallesi. 1789'da "Baldırı-Çıplakların" isyan bayrağını açtığı, 1871'de Komünarların işçi iktidarı arayışını yaşadıkları mahalle.

Bastille Zindanı'nın yerle yeksan edilişinden bu yana iki yüzyıldan fazla bir zaman geçti: Zindanın yerinde şimdi kocaman bir Özgürlük Anıtı: Anıtın tepesindeki genç kız kanatlanmış, başı gökyüzüne değdi degecek, çıplak bir ampul gibi göz kamaştırıyor.

Ferhat, Anıtı süzüyor. Sonra bana dönüyor:

"İletişim, basın ve yayın demokrasinin vazgeçilmez asli unsurlarından biridir' diyenler, niçin gazetecilik yapmamızı engelliyorlar?" diye soruyor.

Ah! o hazmedilememiş, yarım bırakılmış hain demokrasiler. O demokrasi demagogları. 1950 ve 60'larda Fransa'da Cezayir Savaşını yazmaya cesaret edemeyen hain kalemler...

"Abi, üç aylık stajımda çok şey öğrendim. Ama gazetecilikte öğrenmek istediğim daha çok şey var. Görmek istediğim ülkeler. Tanışacağım insanlar. Ben Paris'te Gazetecilik Okulu'na kayıt yaptırmak istiyorum."

Peki diyorum.

Ve pazartesi günü Louvre Sokağındaki Gazetecilik Okulu'na kaydettiriyorum Ferhat'ı.

Hiç kuşku yok, Ferhat çok mükemmel bir gazeteci olacak.

(15 Kasım 2021'de yazıldı.)

ÖZETLE HİKAYEMİZDİR

YAVAŞÇA DOĞRULDU. Saklandığı yerden çıktı. Gecenin zifiri karanlığı basalı çok oluyordu. Çok. Kara, kapkara bir karanlık evet.

Bir tavşan, gürültüsüne, tabanları yağladı. Kuşlar dünden suskun. Sülünler uykuda olmalı : Bu saatte dolaşacak hal mi kalır? O kadar zaman kasım kasım kasıldıktan sonra.

Bir karaca orman kenarında dolanıyor. İlk çıtırtıda postu ağaçların arasına atmak için teyakuz halinde.

Teyakuz alarm demektir ve bu sözcüğü artık herkes kullanmamaktadır, karacalar hariç.

Aniden bir şimşek çaktı. “Eller yukarı” diye bir ses duydu karaca. Ulannnn şimşekler ne zamandan beri konuşuyor dedi kendi kendine. “Eller yukarı” dedi yeniden ses. Senin ellerini de yukarını da diye harbiden savurdu ağız dolusu küfürünü karaca, kızgın. Ne olur ne olmaz ama, o da tabanları yağladı. Can derdidir.

Burası burasıdır kardeşler burada eller yukarı kaldırılmaz.

Burada teslim olunmaz. Can pazarı olsa bile evet teslim olunmaz.

Burada yürünür. Konuşulur. Düşünülür. Çareler aranır. Çözümler bulunur. Sohbet edilerek.

Rüyalar : Görül(emey)en : Görülen ve görülemeyen.

Hiç(!)kimse (birkelimedehepsi) yoksa kendi hayatını yaşamıyor mu ?

İnsanlar, rastlantılar, sesler, parçalar, alışılmış yinelemeler, esnemeler, kulak kabartmalar, yabancılaşmalar, küçük mutluluklar, büyük hüznler toplamı olmasın?

Çocukluğundan beri değiştirilmiş, değişmiş, sınırlar içine alınmış, küçük veya büyük. Küçük veya büyük her biri birer maske : Sessizliğe mahkum edilmiş yüz-ler : Trajik ! (Rainer Maria Rilke'den).

Saatler Kitabı'nın sayfalarını çevirmenin tam zamanıdır işte :

Bu dünya ciddi mi ? Gerçekten gerçek mi ?

Şırppp diye kesildi şimşek.

Gece aniden gündüze devrildi.

Güneş çok hızlı yükseldi, acelesi olmalı, yitirilen zamanın peşinde.

Hayal dünyasından gerçek dünyaya geçti.

Geçişte denetim yok. Geçişte sorgu sual yok. Ama geçmeseydi keşke. Neden keşke?

Kalsaydı hayal dünyasında. Ne olurdu acaba ?

Buna ve benzer sorulara bir belki iki yanıt bulmak için yürümeye başladı.

Dün bu sokaklardan, bu caddelerden, bu bulvarlardan, bu meydanlardan geçmemiş miydi? Şurada halaya durmuştu yoldaşlarıyla. Şurada sloganlar atılmış, kardeş kardeş gülünmüş ve yürünmüştü...

Kız ve erkek kolkola. Hepsi kararlı.

Yarınlar nasıl olsa, uzak ve yakın geçmişimize ve ustalarımızın söylediklerine bakılırsa mutlaka evet mutlaka daha iyi olacaktı bugünden.

Yarınlar yürüyüş sürüyor. Sürecek. Sürmeli...

Sürmeli gözleri çok güzel.

O gözlere dalıp dalıp yeniden hayal dünyasına dönmek mümkün. Nasıl olsa nöbet tutanlar da hayal nöbetinde. Nasıl olsa denetim yok.

Geçse mi? Geçmese mi?

Tarih bir kez daha hızlandı. Yine. Yeniden. Koşuyor tarih. Yerimizi almalıyız hemen. Koşun çocuklar koşun...

Ah! Ah evet ah! Aniden olanlar oldu :

Yaylım ateşi bu : Kurşun yağıyor. Kurşun. Yılmadı. Yürüyüş kolu dağıldı. Kurşun yağıyor evet : Yavaşça eğildi, düşen yoldaşını kaldırdı ve alından öptü. Bir daha. Bir daha.

Bu kavga ne kadar sürdü ? Kaç gün ? Kaç gece ? Kaç hafta ? Kaç ay ? Kaç yıl ? Bilinmez. Çünkü bunu henüz kitaplar yazamadılar.

Devrimci düşebilir. Ama kalkar. Mutlaka. İşte bu Kitabımız'da yazılı.

Hayal dünyasında birdenbire kuşlar uyandı, sülünler salına salına yürümeye başladı, tavşanlar ve karacalar koşuşturmaya. Güneş doğdu yeniden, tebbessüm etti... Güneş ısıtıyor yine.

İnsanoğulları yürümeye başladı yeniden, kolkola. Ağzlarında türküleriyle. Türküleri bizden... Biz onlardan.

Evet işte aniden olanlar oldu, yineliyorum :

Gecenin zifiri karanlığını birlikte yarıdık ve güneşli ve mutlu yarınlarla birlikte vardık. Veya varacağız. Bu da bize yeter. Hayali bile.

(22 Ağustos 2021, ayorum.com)

KİRVEM “YALÇIN USTA”

Her kasabanın, her kentin tarihinde mutlaka bir “Yalçın Usta” vardır. İlerici fikirleri getiren, sosyalizmin, komünizmin, marksizmin, sağın ve solun ne olduğunu alçak sesle ve en yakınlarına yorulmadan anlatan bir “usta”dır bu.

Mutlaka bir meslek sahibidir. Mutlaka bağımsızdır. Mutlaka bir dükkanı vardır. Ya da bir sineması. Belki bir kahvehanesi...

Kimi zaman bir terzi olabilir. “Terzi Niyazi”, “Terzi Zeki”, “Terzi Mehdi” unutulabilir mi ?

Kimi zaman bir “Kolonyacı Abi” olabilir. Onu en iyi anlatan Nihat Ziyalan’dır : Yılmaz Güney’li günlerinde bilhassa. Burası Adana’dır. Tartışmasız.

Kimi zaman bir ayakkabıcı kalfasıdır. Adı sanı “Topal Abdo”dur. Akşam üzerleri dükkanında biraraya gelinir, iki çift laf edilir, yemenilere iki dikiş arasında. Bir bardak çay veya bir bardak kaçak şarap içilir. Bu Diyarbakır’dadır. Belki Ergani’de. Belki Bismil’de. Antakya’daysanız eğer kaçak rakı vardır mutlaka. Ve kaçamaz !

Kimi zaman badanacı veya badana ustası olabilir. “Sağır Seyfo”dur. Evinde geceleri çiğ köfte yemek için toplanılır ; et, bulgur ve soğan ve para yoksa can sağolsun peynir ekmeğe katık yapılır. Bilhassa sohbetler sohbetlere açılır.

“Yalçın Usta” ortaokul öğretmeni olabilir. Lise öğretmeni de. “Tenefüslerde” harbiden nefes alınır, başka dünyalar da varmış denir. Başka dünyalara seyahat düzenlenir. Çünkü fikir jimnastiği de önemlidir o yıllarda.

“İç sürgüne” gönderilmiş, yani “yasal dildeki” tabiriyle “ikamete memur”, bir yazar, bir çizer, bir sanatçı da olabilir “ustamız”.

Abidin Dino'nun iç sürgünü memleketin ilerici ve iyi düşüncelerle tanışma gezisi değil midir? Abidin'e bir tek Yaşar Kemal'in "peder" diye hitap etmesi bir tesadüf hiç sayılmaz. Sayılmamalıdır.

"Yalçın Usta" sinema işleticisi de olabilir : İşte örneğin Fahri Petek'in hayatında "Bolşevik Cavit" in rolü çok önemlidir.

Türkiye'nin yakın siyasi tarihinde dünya kadar örnek var.

Türkiye sosyalist hareketi tarihindeki ustalardan birinin ismi gerçekten "Yalçın Usta"dır. Onun sayesinde "Yalçın Usta"lık bir meslek olarak adlandırılabilir bugün.

Yalçın Usta Antakyalıların çok iyi tanıdığı, ismi ilerici kuşaklarda birinden diğerine bir meşale gibi taşınan Yalçın Ergönül'dür. Onu anlatmak işini hemşerisi Arif Okay üstlenmiştir. Bunu Hatay Güney Rüzgarı isimli şirin ve inatçı bir portakal ağacı gibi yaşamını ısrarla sürdüren derginin Ocak 2010 tarihli 121. sayısında yapıyor (s. 8-21). Okay, makalesine kendi anılarıyla başlıyor. Sonra Yalçın Usta'yı yakından tanıyan, onunla yoldaş ve yaşamlarını birer eski tüfek gibi yürüten veya kendi köşelerinde yaşamla hesaplaşan ve hep alacaklı kalan iyi ve dürüst insanlarla yaptığı söyleşilerle sürdürüyor. Çalışmasını Yalçın Ergönül'ün şiir ve makaleleriyle donatıyor. Birçok anı-fotoğraf ve gazete haberiyle araştırmasını tamamlıyor.

Bu makaleyi okuyunca epey şey öğreniyor ve "Yalçın Usta"lığın nasıl bir meslek olduğunun sırrına vakıf olabiliyoruz.

Örneğin 1940'lardan itibaren Antakya ilerici akımlarının içinde yer alan Arif Hikmet Katiboğlu, Mehmet Bekir Soydan ve Süleyman Okay gibi önemli isimlere sosyalist bilinci onun verdiğini öğreniyoruz.

Yalçın Usta Türkiye İşçi Partisi (TİP) kurulunca onca yıldır beklediği partisini bulmuş bir sosyalist olarak hiç duraksamadan TİP'in Antakya ve çevresindeki "feneri" rolünü üstlenmiştir. Çetin Altan'ı, Mehmet Ali Aybar'ı, Yaşar Kemal'i ağırladıkları anların fotoğrafları bunun belgelerinden sadece biridir.

Bu ilin TİP'li Yahya Kanbolat'ı milletvekili seçmesi de bir rastlantı değildir. Hatay ili öteden beri Anadolu'nun ilerici kalelerinden biridir çünkü. Bunda elbette Yalçın Usta ve, Süleyman Okay başta, yoldaşlarının rolü yadsınamaz.

Daha sonra TİP'ten ayrılan ve Dev-Genç'i kuran gençleri izleyenler arasında gönülleri ve kafaları genç bu iki yoldaş da vardır. Antakya'da TİP'ten ayrılıp Dev-Genç'i onlar kuracaktır. Yalçın Usta evini dernek bürosuna çevirecektir.

Anadan doğma devrimcidir Yalçın Usta.

Antakya Mustafa Kuseyri'nin memleketidir. Kuseyri Yalçın Usta'yı da Süleyman Okay'ı da iyi tanırdı. Devrimciler Antakya'da bir "Yalçın Usta"larının bulunduğunu çok iyi bilirdi. Bir de Süleyman Okay'larının.

Haziran 1970'de "intihar etti" denilen Yalçın Usta'nın hain tuzaklarda alçakça katledildiği bugün artık bir devlet sırrı olmaktan çıktı, çıkacak. Arif Okay çalışmasında bu konuda kimi ipuçları veriyor. Bu dosya da mutlaka bir gün yeniden açılacak ve katiller teşhir edilecektir. Tarih unutmaz.

Yalçın Ergönül gibi yerel ve son derece tayin edici yol göstericilerin unutulmaması gerekiyor. Arif Okay'ın onu yazması ve anması çok yerinde. Onun için mutlaka kitap da yazmak gerek. Arif kitabını yazıyor. Ustalarımız ve anıları böylece daha kalıcı olacak.

Şimdi gelin Yalçın Usta'yı yoldaşı Süleyman Okay'ın "Kırvem" isimli şiirinden birkaç satırla analım :

"Kırvem gençliğimiz bir dağ başında
günahsız akan sular gibiydi
kaldırımları eskitemedik seninle
ardımıza baktık bir gün
uzun bir yolculuğun yorgunluğu
bir namlunun yivleri gibiydi
eğri ve gerekli
sen gülerdin şaşkınlığıma
iyimserliğin çiçek açardı."

Yalçın Usta ise 1949 tarihli "Spartaküs"ünde şunları yazıyor:

"Koooooş Spartaküs
Biz ışığı, hızı hürriyet olanlar
Biz (kaybedecek zincirlerinden gayri şeyi
olmayanlar)
Biz on sekiz saat çalışıp
Islak kaldırımlarda aç dolaşanlar
Biz proletarya
Koşuyoruz, koşuyoruz peşinde...
Biz de her sokak bir Spartaküs bekliyor
Her ana bir Spartaküs'e gebe."

ÇOCUK BÜYÜYÜNCE

“Çocuklar masal ister, çocuklara henüz karpuz kapukları içindeki pembe sarayları göstermediniz.” (s. 39.)

Acelesi yok, merak etmeyin geç kalmış sayılmazsınız. Mazeretiniz kabul edilecektir. Ciddi bir mazeretiniz ama.

Çocuklar büyüyünce adam olacaktır. Çocukların büyümesi için sanata (kukla tiyatrosu, sergiler, konserler, müzeler, sinema, vb.), süte, düşünmeye, ispanağa, nohuta, kuru fasulyaya, Şarlo’ya, bibere, patlıcana, domatese, spora ihtiyacı vardır.

Ve bilhassa BARIŞ ve HUZUR içinde yaşamaya.

“Yeni bir tabir icat edilmiş ‘topyekûn harp’, biz ‘topyekûn sanat’ diyoruz.” (s. 77.)

Ve topyekun çalışmak. Topyekûn yaratmak.

Birlikte yürümek. Hep beraber koşmak.

“Balzac’ın tarifine uygun bir sanat yapan halk sanatkârı Şarlo, düşmana şu cezayı hazırlamış: ‘Heyecandan bıyığını yutup boğulacak.’ ” (s. 78.)

Bıyıklı iktidar sahipleri titreyebilirsiniz. Sadece bıyığınızı değil.

Şarlo çocukları sever. Çocuklar da Şarlo’yu. Bu bir tesadüf değildir. The Kid’i bir daha, bir daha izlemeliyiz.

Çocuklar bakım ister. Sabahları bir yumurta, beyaz peynir ve zeytin. Çayla ya da çaysız. Meşin yuvarlak ta. Okul çıkışlarında sokak aralarında top oynamak ta.

“Sanat bir yaşama sanatı olmalıdır.” (s. 57). “Bir yaşama sanatı olmak; görmeyi, işitmeyi ferahlatmak, görülene, işitilene ve düşünülene şekil vermek, vahdet (birlik) vermek.” (s. 54.)

“Sanatın bugün yalnız ‘söylemeye’ tahammülü yoktur, sanat artık ‘yapacaktır’. Fikirten aksiyona (eyleme) geçecektir.” (a. y.)

“İçliköfte gerek yola gidene.”

“Rokoko bir tavuk sesi değil, bir üslup rezaletinin ismidir.” (s. 92.)

“Ersatz bir zehir ismi değil, her şeyin sahtesidir.” (a. y.)

“Anlamak kâfi değil (yetmez), anlatılan, anlamak gayretine değmeli.” (s. 93.)

Alıntıların tümü Abidin Dino’nun 1938 sonundan itibaren İstanbul’da yayınlanan değişik dergilerdeki aydınlatıcı, öğretici, yenilikçi, iç ferahlatıcı, bilinç açıcı makalelerinden geliyor. Tümü Turgut Çeviker’in büyük bir emek ve fedakârlıkla Abidin’in makalelerinden derleyip topladığı, yayına hazırladığı Abidin Dino Kültür, Sanat ve Politika Üstüne Yazılar isimli 680 sayfalık dev hacimli kitapta (Adam Yayınları, İstanbul, 2000). Aktardıklarım bu kaynaktan. (Bu kitabın yeni bir baskısı yapıldığını biliyorum. Henüz görüp, okuyamadım.)

Abidin’in felsefî yaklaşımlarının dahası da var. Ama bugün bu kadarı yeter sanıyorum. Abidin’in felsefî kıvılcımlarını öğrenmek, içersemek, düşünmek, tartışmak için.

Abidin Mart 1913’ten 1993 sonuna kadar giden seksen yıllık yaşamı boyunca yazılarında, söyleşilerinde, Paris’teki ikili sohbetlerimizde çocukluk, olmak, görmek, ölmek ve pek çok konuya ilişkin felsefi boyutu yabana atılmaması gereken inciler yarattı. Değişik makalelerimde ve kitaplarımda değindim, yer verdim. Giderken bunların tümünü bize emanet etti. Kıymetini

bilmeliyiz.

Ölüm mü? Ne Buluş isimli kitabını da bu bağlamda anmak isterim (Sel Yayıncılık, İstanbul, 2005.) Yaşamak ve zamanı gelince ölmek konusunda yazılmış en samimi ve en sıkı metinlerden biridir. Aklınızda bulunsun.

Çocuk büyüyünce Abidin Dino okur. Adam olur.

“Defterlerimizde her şey kayıtlı imiş, bilmem hangi sahifede altı kırmızı kalemle çizilmiş ismimiz varmış, her şey süluş yazı ile yazılmış duruyormuş.” (s. 39.)

“Çocuklar sizi tanır; gözlerinizden sözlerinizden tanır.” (s. 40.)

Çocuklar büyür. Adam olurlar. Abidin’i unutmazlar.

Bize sevinmek kalır. Bu da bize yeter.

“Gece karanlığında bekleriz, şafak sökünceye kadar bekleriz, siste bekleriz, sabah yağmurunda bekleriz, bu dünyada bekleriz, çabuk bekleriz. (...) Ölüler beride dursun, gelin yiğitler (...) Cümleye selam.” (a. y.)

Abidin Dino’yu Sarı Çizmeli Mehmet’ten sorun: İyi tanır. Sarı Çizmeli Mehmet “Ayrılık Çeşmesinden”dir ve kimseyi geri çevirmez. Az konuşur, öz konuşur.

SAAT YEDİOTUZ YAZISI

Saat yediotuz. Uyanıyorum. İlk iş pencereyi açıyorum, geğgeniş. Taklacı bir güvercin bir, iki, üç takla atıyor, erik ağaçlarımdan en büyük olanının en tepesine yumuşak iniş yapıyor. Gün-aydın! Koskocaman, pırıl pırıl, samansarısı bir güneş odama yuvarlanıyor. Isıtıyor. Tebessüm ediyor. Bir, iki, derken o da üç takla atıyor ve köşesine çekiliyor. Gün-eş ısıtıyor.

Kışın, o berbat ve tek tek hepimizi ve birlikte bütünümüzü iliklerimize kadar üşüten, o hain ve soğuk, soğuk ve yüz­süz (kapıdan kovuyorsun pencereden giriyor, pencereden kovuyorsun bacadan iniveriyor, bir türlü çekip gitmeyi bilmeyen cinsinden, pes !) kışın perperişan ettiği kemiklerimiz ısınıyor. Damarlarımızda hayatın civası devinime giriyor. Girişiyor. Girişiyor. Girişiyor.

Geçen gün bahar da böyle gelivermişti. Aniden. Birdenbire.

Akan zamanın akışından habersiz balkonda oturuyordum ve öğleden sonrasının ilk birasını yudumluyordum.

Tak tak. Tak tak. Ne o ? Kim o ? Kapı olmalı bu. Kalkıyorum ve kapıya doğru bir-iki adım atıyorum, yaklaşıyorum. Aniden yolum kesiliyor(!):

-Kim o ?

-Bahar ?

-Sigarayı çoktan bıraktım.

-Bahar sigarası değil aptalım, Bahar !

Komşumuzun kızı Bahar. Anaaa...

Birden ağzımda güller açtı, papatyalar da. Kelebekler uçuşuyor, ağustos böcekleri avaz avaz... “Ne yapmalı ?” (Lenin bu konuda hiç mi hiç yardımcı olamaz. Benden söylemesi !) Annem evde değil mi demeli ? Annem gelince size ugrasın mı demeli ? Bahar, komşumuzun tombul, yanakları pembe, dudakları kızıl, gözleri ışıltılı, hem şirin hem fettan (bilmeyenler için : ayartıcı, cilveli), hem son derece neşeli ve çok konuşkan kızı. Biraz korkutmuyor da değil hani. Yanyana otururken dizini dizime yapıştırmaması, masa altından elimi tutması, falan filan. Çocukluk, yüzüm kızarıyor, hafifçe titriyorum... Elleri çok iri ve şişmanca. Hastalandığım günlerde, birkaç portakalla (“Mersin’den” diyor), ille ziyaretime gelmesi ve annem bir ara odadan çıkınca elini yorganın altına atması... Bahar!

Bahar geldi. İyi ama hangi Bahar ?

Tak tak. Tak tak.

Kapı bu canım. Kim o acaba? Kapı çalınıyor hâlâ ve ben yerimden bile kıpırdamamışım. Balkondayım. Paris’te. Biram elimde. Peki o kapıya yaklaşan kimdi ? Çocukluğum olmalı. Evet kesin bu, yolumu kesen çocukluğum içimden çıkmış kendi kendisiyle oynuyor. Bana çalım atıyor. Ama gol atamıyor. Müdafam çünkü çok muhkem. Ama bu kadarı da yeter : Aniden uyanıyorum : Oğlum bunlar senin çocukluk anılarını diyorum... ve kapıyı açıyorum. Açar açmaz

tonlarca çiçek, gül, kelebek, ağustos böceği, arı, bal, güvercin, sülün, tavşan, kirpi, bülbül, karaca, ceylan, geyik, sincap, türlü çeşitli erik ağaçlarım, elma ağaçlarım, kiraz ağacım, malatya güllerim, papatyalarım, sarı kanaryalarım, neararsanbulursunyaiştetümütamamı, evet her şey ve her canlı hep birden giriveriyorlar ve beni sırtlarına alıp havalandırıyorlar. Ayaklarım yerden kesiliyor. Yükseliyorum, yükseliyorum, yükseliyorum.

Yeryüzünde ararken Ganime Anama gökyüzünde rastlıyorum :

Ana benem, gelmişem diyorum. Sarmaşdolaş oluyoruz. Anamla elele tutuşuyoruz ve en şirin, en mavi ve en küçük bulutu seçip üstüne birlikte kuruluyoruz ve dünya turumuzu atıyoruz. Gün-eş bize eşlik ediyor. Tebessümünü eksik etmeden, çiçekler açmış dudaklarında. Doğrulup güneşi dudaklarından öpüyorum. Anam belimden tutuyor, hani bulutumuzun üstünden aniden kayıp tepetaklak düşmeyeyim diye. Kurban olam sana Ana.

Ana-lar güzel ana-lar, mübarek ellerini ve güzel gözlerini bizden esirgemeyen ana-lar. Bu sevgi ve ikram hepinize.

Anam o gün, o son çıkışında, anamdan emdiğim süt gibi tertemiz, gözlerini açıyor ve soruyor :

“Yağmur yağı ?”

He Ana yağmur yağı. Bilisen yağmur berekettir. Anaaa...

KAYNAKÇA

Adı geçen yazarların ve kitapların kiminin künyesini sunuyorum:

Christine Buci-Glucksmann'dan şu iki kitap :

La Raison Baroque. De Baudelaire à Benjamin, Galilée Yayınları, Paris, 1984.

La Folie du Voir, Galilée Yayınları, Paris, 1986.

Jeannette Colombel: Michel Foucault, La Clarté ou La Mort, Odile Jacob, Paris, 1994.

Andre-Compte Sponville'in yazdığı kitaplardan biri : Le Goût de Vivre, Paris, 2012'de Livre de Poche'da yayınlandı.

Oral Çalışlar : Deniz Gezmiş'ten Yaşar Kemal'e Portreler, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1997.

Gilles Deleuze'ün sinemaya ilişkin şu iki kitabı :

L'image-Mouvement. Cinéma 1, Les Éditions de Minuit, Paris, 1983.

L'image-Temps. Cinéma 2, Paris, Les Éditions de Minuit, Paris, 1985,

Abidin Dino : Yazılar. Tümü Turgut Çeviker'in büyük bir emek ve fedakârlıkla Abidin'in makalelerinden derleyip topladığı, yayına hazırladığı Abidin Dino Kültür, Sanat ve Politika Üstüne Yazılar isimli 680 sayfalık dev hacimli kitap, Adam Yayınları, İstanbul, 2000. Bu kitabın yeni bir baskısı yapıldığını biliyorum. Henüz görüp, okuyamadım.

Abidin Dino: Ölüm mü? Ne Buluş, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Michel Foucault : Surveillier et Punir, değişik baskıları var. Birçok dile çevrildi.

Yılmaz Güney: Siyasi Yazılar, Cilt: 3, Mayıs Yayınları, Almanya.

Carl Honore: Yavaş, Türkçeye kazandıran: Esen Gür, Alfa Yayınları, İstanbul, 2008.

Victor Hugo : L'Art d'Être Grand-Père (Dede Olmak Sanatı), pek çok baskısı bulunuyor.

Zikrullah Kırmızı : "DAHA YAVAŞ LÜTFEN. pps"

Milan Kundera : Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği, değişik baskıları var. Filme çeken : Philipp Kaufman. Senaryo yönetmenin ve Jean-Claude Carriere'in imzasını taşıyor.

Henri Leclerc, Un Combat Pour La Justice, La Decouverte, Paris, 2013.

John Lennon : "Imagine",

Kemal Tahir : Kelleci Memet, değişik baskıları bulunuyor.

Wim Wenders : film, fransızcası Les Ailes du Desir (Arzunun Kanatları). Almanca orjinal ismi filme daha uyuyor sanırım: Der Himmer über Berlin : Berlin üzerindeki Melekler...

M. ŞEHMUS GÜZEL

fels - EVE

ekitap.ayorum.com